

Игор Миросављевић*

Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

Ревитализација америчко-немачких односа од 2021. године и питање Северног тока 2**

Апстракт

Пројекат Северни ток 2 је временом прерастао у камен спотицања америчко-немачких односа. Активности Трампове администрације (САД), укључујући и директан притисак на Немачку, у правцу заустављања пројекта, који је Немачка ангажовано подржавала, наметнуле су ову тему у врх агенде билатералних односа Вашингтона и Берлина. Од краја 2019. године питање конструкције Северног тока 2 било је један од централних разлога конфронтације САД и Немачке. Победа Џозефа Бајдена на председничким изборима 2020. године отворила је простор за свеобухватну обнову америчко-немачких односа, при чему је међу предусловима за ревитализацију односа САД са кључним савезником на међународном плану било и постизање компромиса око завршетка Северног тока 2. Споразумом САД и Немачке из јула 2021. године, заснованом на узајамним уступцима, обезбеђено је комплетирање Северног тока 2, без активирања америчких санкција, док се Немачка обавезала на предузимање низа мера у заједничком адресирању повезаних изазова и ризика које Северни ток 2 поставља из америчке перспективе.

Кључне речи:

Северни ток 2, Сједињене Америчке Државе, Немачка, ревитализација односа, Ангела Меркел, Џозеф Бајден

* igormirosavljevic5@gmail.com

** Чланак је настао као резултат истраживања за потребе мастер рада.

УВОД

Председнички мандат Доналда Трампа (Donald Trump) на челу САД до-нео је изазове без преседана у америчко-немачке односе. Са временске дистанце, очито је да је период од (Трамповог ступања на дужност председника САД) 2017. године па до почетка 2021. најтурбулентнија фаза у односима САД и Немачке деценијама уназад. Победа Џозефа Бајдена (Joseph Biden) на новембарским председничким изборима 2020. године дочекана је са одређеним „олакшањем” и позитивнијим очекивањима у западноевропским престоницама, у првом реду у Берлину. Немачки политички врх је гледао на прилику за обнову односа са САД, који су традиционално били међу ослоњцима немачке спољне политике.¹ Са друге стране, Бајден је, још у изборној кампањи, издвојио ревитализацију трансатлантских односа као један од приоритета током мандата. Бајденова администрација је нагласила потребу поправљања односа са традиционалним партнерима и савезницима, а првенствено Немачком. Међутим, промене на власти у САД и реторичке најаве заокрета нису значиле, саме по себи, једноставан пут ка ревитализацији односа.² Потребно је било значајно ангажовање и спремност, на обе стране, за решавањем отворених питања и спорова који су или проистекли из кризног периода билатералних односа (2017–2021) или датирају одраније, али су продубљени у чиниоце погоршања односа у време Трамповог мандата – какав је случај Северног тока 2. У првим месецима Бајденовог мандата питање Северног тока 2 заузимало је једно од централних места на агенди америчко-немачких односа. Главна хипотеза рада је да је компромисно постизање споразума између САД и Немачке око завршетка Северног тока 2 било међу неопходним (пред)условима укупне ревитализације међусобних односа. Након уводних напомена о Северном току 2, биће представљена улога и место овог пројекта у америчко-немачким односима до 2021. године, затим разматрани напори америчких и немачких власти у правцу обнове билатералних односа, кроз решавање спора око Северног тока 2, те коначно анализирана садржина, думети и значај компромисног споразума из јула 2021. године.

¹ Henning Riecke, “Great Expectations: Germany must seize the opportunity to re-start German-American relations”, *Atlantisch Perspectief*, Vol. 45, No. 1, p. 46.

² *Stronger Together: A Strategy to Revitalize Transatlantic Power*, Cambridge, Belfer Center for Science and International Affairs, 2021, p. 2.

СЕВЕРНИ ТОК 2

Северни ток 2 (Nord Stream 2) је подводни гасовод који спаја регион Санкт Петербурга, у Руској Федерацији, са североисточном обалом Немачке. Велики међународни пројекти, по правилу, у савременом контексту нису „само бизнис”,³ већ су економски аспекти повезани са безбедносним и политичким рачуницама, услед чега је константно присутна интеракција интереса пословних и политичких елита држава и пратеће политичко ангажовање. Северни ток 2 се уклапа у ове оквири. У питању је потенцијално најоспораванији инфраструктурни пројекат у Европи годинама уназад и, свакако, пројекат који је изазвао политичку подељеност унутар Европске уније и постао важно (гео)политичко питање у трансатлантским односима. Немачка се налазила у центру политичке „саге” о Северном току 2 током претходне деценије, док је ангажовање Сједињених Америчких Држава, као лидера групе противника гасовода, учинило их најважнијим инволвираним спољним актером.

На економском форуму у Санкт Петербургу у јуну 2015. године је потписан меморандум о изградњи новог гасовода од Русије до Немачке, укупног капацитета 55 билиона кубних метара годишње.⁴ Само три месеца касније – 4. септембра 2015. године на маргинама економског форума у Владивостоку – формализован је споразум око Северног тока 2 између Газпрома (Gazprom) и пет европских компанија: немачких БАСФ/Винтершала (BASF/Wintershall) и Унипера (Uniper), аустријског ОМВ (OMV), британско-холандског Шела (Royal Dutch Shell) и француског Анжија (Engie).⁵ Предвиђено је креирање новог конзорцијума који би спроводио изградњу и управљао гасоводом – Северни ток 2 АГ (Nord Stream 2 AG), са седиштем у Цугу, у Швајцарској.⁶

³ Anke Schmidt-Felzmann, “It’s never ‘just business’”, *Global Affairs*, Vol. 2, No. 2, p. 115.

⁴ Szymon Kardaś, Agata Łoskot-Strachota and Konrad Popławski, *Gas business as usual? The new agreements between Gazprom and EU energy companies*, Centre for Eastern Studies, Warsaw, 2015. Available from: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2015-09-09/gas-business-usual-new-agreements-between-gazprom-and-eu-energy> (Accessed September 5, 2023).

⁵ *Ibid.*

⁶ Alan Riley, *Nord Stream 2: A Legal and Policy Analysis*, Brussels, Centre for European Policy Studies, 2016, pp. 20–21.

Првобитни рок за завршетак саме изградње гасовода је постављен за крај 2019. и почетак 2020. године.⁷ Очекивано је било да ће гасовод Северни ток 2 дуплирати постојећи капацитет Северног тока 1 за директан транспорт руског гаса до Немачке, одакле би требало да се повеже са европском гасном мрежом. Укупна планирана вредност гасовода је била 11.000.000.000 долара.⁸ Рута кроз Балтичко море прати трасу гасовода Северни ток 1, тј. уз изузетке у руском и данском сектору, два гасовода су грађена паралелно.⁹ У априлу 2017. године склопљен је нови финансијски и правни аранжман пет потписница изворног споразума и Газпрома, по којем је регулисана њихова улога, будући да они од тада обезбеђују финансијска средства компанији кроз директне позајмице.¹⁰ Једини акционар (са 100% удела у компанији Северни ток 2 АГ) постао је Газпром.

Изградња гасовода Северни ток 2 је стартовала у мају 2018. године и одвијала се брзим темпом.¹¹ До лета 2019. године радови на изградњи гасовода Северни ток 2 су, упркос компликованим политичким околностима, текли зацртаном динамиком.¹² Током неколико месеци средином 2019. године процес изградње је успорен, будући да је компанија Северни ток 2 АГ развијала алтернативну руту кроз данску ексклузивну економску зону.¹³ Захтев данске владе, подстакнут еколошким проценама, условио је кориговање временског оквира за завршетак конструкције. Влада у Копенхагену је у октобру 2019. године коначно одобрила дозволу – „зелено светло” за постављање цевовода Северног тока 2 у њеним водама.¹⁴

⁷ Stanislav Zhiznin and Vladimir Timokhov, “Economic and Geopolitical Aspects of the Nord Stream 2 Gas Pipeline”, *Baltic Region*, Vol. 11, No. 3, p. 29.

⁸ *Ibid.*, p. 29.

⁹ Kai-Olaf Lang and Kirsten Westphal, *Nord Stream 2 – Versuch einer politischen und wirtschaftlichen Einordnung*, Berlin, Stiftung Wissenschaft und Politik – Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, 2016, p. 7.

¹⁰ Agata Łoskot-Strachota, Rafał Bajczuk and Szymon Kardaś, *Nord Stream 2 divides the West*, Warsaw, Centre for Eastern Studies, 2018, p. 9.

¹¹ Stanislav Zhiznin and Vladimir Timokhov, “Economic and Geopolitical Aspects of the Nord Stream 2 Gas Pipeline”, *op. cit.*, p. 31.

¹² *Ibid.*, 32.

¹³ “Denmark delays Nord Stream 2 approval”, *EURACTIV*, March 28, 2019. Available from: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/denmark-delays-nord-stream-2-approval/>.

¹⁴ “Denmark clears major hurdle for Russia’s Nord Stream 2 gas pipeline”, *EURACTIV*, October 31, 2019. Available from: <https://www.euractiv.com/section/energy/news/denmark-clears-major-hurdle-for-russias-nord-stream-2-gas-pipeline/>.

СЕВЕРНИ ТОК 2 У АМЕРИЧКО-НЕМАЧКИМ ОДНОСИМА ДО 2021. ГОДИНЕ

Немачка је деловала као један од највокалнијих подржавалаца и бранилаца пројекта Северног тока 2. Уочљив је континуитет немачке политике у контексту изградње гасовода. Основну нит у приступу пружања политичке подршке следиле су све немачке владе. Кључни разлози који су обликовали чврсту вишегодишњу подршку Немачке „комерцијалном подухвату“, како се претежно у немачком политичком дискурсу означавао Северни ток 2, су: примарно економски интереси за бенефитима јефтинијих енергената, унапређивање енергетске безбедности у периоду сложене транзиције ка обновљивим изворима и специфично спољнополитичко наслеђе Источне политике (*Ostpolitik*) у одржавању двоструког колосека према Русији – истовременог одвраћања и дијалога, где је Северни ток 2 виђен као један од ретких мостова сарадње.¹⁵ Са друге стране, Сједињене Америчке Државе су биле најважнији спољни инволвирани актер, чија динамика активности је условљавала неизвесност око судбине гасовода. За администрације Барака Обаме (Barack Obama) и Доналда Трампа заједничко је негативно становиште према Северном току 2,¹⁶ док су сам значај питања у америчкој политици и ангажовање САД прогресивно расли. Америчке критике Северног тока 2 тичу се подривања европске енергетске безбедности кроз повећање зависности од руског гаса, затим забринутости да ће Русија на тај начин оснажити свој геополитички утицај у Европи и злоупотребљавајући енергију учинити рањивијим европске савезнике САД, те коначно геополитичких и безбедносних последица по Украјину, чији се транзитни статус (потенцијално) угрожава.¹⁷

До 2017. године и окончања мандата Барака Обаме на челу САД евидентне су постале разлике Берлина и Вашингтона око Северног тока 2, али то није био разлог који би водио директном заоштравању политичких односа две земље – и због тада мекшег приступа америчке стране и због тога што се ово питање, до почетка саме изградње гасовода, још увек није константно налазило при самом врху агенде билатералних односа. Упркос позивима на унутрашњем и међународном плану да се САД

¹⁵ Steve Wood, "Germany and Nord Stream 2: evolution and end of an incongruous policy", *International Politics*, pp. 1–24.

¹⁶ Steven Pifer, *Nord Stream 2: background, objections, and possible outcomes*, Washington, Brookings Institution, 2021, p. 3.

¹⁷ Nataliya Bugayova and Frederick Kagan, *Nord Stream 2 Poses a Long-Term National Security Challenge for the US and Its Allies*, Washington, Institute for the study of war, 2021, pp. 1–5.

активније укључе у напоре на заустављању пројекта, што би се онда *de facto* одразило на америчко-немачке односе, опрезност америчке администрације око претње или употребе чвршћих (принудних) средстава, са крајњим циљем блокаде пројекта, утицала је на то да питање другог трансбалтичког гасовода не дође у саму жижу билатералних односа САД и Немачке. Претпоставке владе Ангеле Меркел (Angela Merkel) да се може рачунати да спољнополитички одлучиоци у Обаминој Белој кући „неће деловати превише чврсто“¹⁸ против Северног тока 2 добиле су потврду у реалности.

Међутим, током Трамповог мандата, из немачке перспективе, унилатерализам и конфронтација су постали главна обележја америчке спољне политике,¹⁹ што се одражавало и на билатералне односе Берлина и Вашингтона. У главне изворе тензија, током (друге половине) мандата Доналда Трампа, спада и питање Северног тока 2, услед агресивнијег (унилатералног) приступа САД у намери да путем санкција блокирају нови гасовод, чему се Немачка супротставила.

Сједињене Државе су се већ од прве године Трамповог мандата, генерално, у већој мери ангажовале око Северног тока 2 (на више фронтова), уз то мењајући приступ у односу на Обамину администрацију, (између осталог) и подизањем нивоа притиска на Берлин и стављањем теме у врх агенде билатералних односа. Од 2018. године америчка страна је ушла у нову фазу напора против Северног тока 2, која је подразумевала и јачи непосредни притисак САД, оно што ће, пре свега, немачки политичари описивати као врсте претњи у заједничким сусретима, те инсистирање на спремности да унилатерално примене директније мере уколико европске земље (превасходно Немачка) не одустану од даље политичке подршке (или се компаније не повуку из пројекта). Америчке активности на различитим нивоима изазивале су нескривено незадовољство немачке политичке и пословне елите²⁰ и врло често критике – порукама које су биле реткост за билатералне односе САД и Немачке само неколико година раније. На Минхенској безбедносној конференцији 2019.

¹⁸ “The history of Nord Stream”, *Deutsche Welle*, 23 July, 2021. Available from: <https://www.dw.com/en/the-history-of-nord-stream/a-58618313>.

¹⁹ “How Trump has changed global foreign policy”, *Deutsche Welle*, October 24, 2020. Available from: <https://www.dw.com/en/us-election-how-donald-trump-has-changed-global-foreign-policy/a-55194020>.

²⁰ Andreas Metz, *50 Jahre Röhren gegen Gas: Deutsch-russisches Jahrhundertgeschäft und deutsch-amerikanischer Wirtschaftskrimi*, Ost-Ausschuss – Osteuropaverein der Deutschen Wirtschaft, 2020. Available from: https://www.ost-ausschuss.de/sites/default/files/pm_pdf/Special%2050%20Jahre%20R%C3%B6hren%20gegen%20Gas.pdf (Accessed September 5, 2023).

године Ангела Меркел је истакла да ће Северни ток 2 бити изграђен упркос политичким проблемима. Скуп је обележен и оштром расправом немачке канцеларке са потпредседником САД Мајком Пенсом (Mike Pence) око новог гасовода у Балтичком мору,²¹ која је потврдила неизоставно место и све већи значај овог питања и удаљеност у позицијама два кључна заинтересована актера – немачке и америчке стране. Специфична критичка реторика Доналда Трампа и неретко конфронтирајући приступ званичника његове администрације директно према канцеларки Меркел и немачким властима и по овом питању допринели су консолидацији подршке за Северни ток 2 унутар Немачке,²² производећи *de facto* контраефекат.

У децембру 2019. године, упркос немачком лобирању, у САД је усвојен Акт о заштити европске енергетске безбедности (Protecting Europe's Energy Security Act – PEESA),²³ који је искључиво усмерен на руске гасоводе у Европи – Северни ток 2 и Турски ток. Након што је председник Трамп потписао овај акт 20. децембра 2019. године, потпуна примена инструмената санкција постала је значајно реалнија и вероватнија, чиме ће ово питање заиста надаље прерасти у један од централних камена спотицања у односима са Немачком. Без обзира што је преко 90% гасовода Северни ток 2 било комплетирано у тренутку када је у САД PEESA ступио на снагу (преостали су радови у данским водама и мања целина у немачкој ексклузивној економској зони), опасност од потпадања под санкције САД утицала је на поједине европске компаније које су сарађивале са конзорцијумом Северни ток 2 АГ да раскину уговоре, укључујући и компанију специјализовану за подводно полагање цеви.²⁴ Читаву наредну годину изградња гасовода је стагнирала,²⁵ будући да су америчко принудно ангажовање и директне претње званичника наметањем

²¹ “Pence chastises EU, rejects Merkel’s call to work with Russia”, *Reuters*, February 16, 2019. Available from: <https://www.reuters.com/article/us-germany-security-idUSKCN1Q509J>.

²² Michael Wohlgemuth, *Nord Stream 2: The German perspective*, Geopolitical Intelligence Services, Liechtenstein, 2019. Available from: <https://www.gisreportsonline.com/r/nord-stream-2-policy/> (Accessed September 5, 2023).

²³ Matthew Rojansky, *Deutschland, Die USA und Nord Stream 2*, Washington, Friedrich Ebert Stiftung, 2021, p. 4.

²⁴ Moniek de Jong, “Too little, too late? US sanctions against Nord Stream 2 and the transatlantic relationship”, *Journal of Transatlantic Studies*, Vol. 20, p. 223.

²⁵ Frank Umbach, *Nord Stream 2 divides Germany’s allies*, Geopolitical Intelligence Services, Liechtenstein, 2020. Available from: <https://www.gisreportsonline.com/r/nord-stream-2/> (Accessed September 5, 2023).

санкција, у складу са овлашћењима PEESA, одвраћале (немачке и европске) компаније за постављање ценовода од даљег пословања.

Питања Северног тока 2 и унилатералних америчких санкција, успостављених PEESA из децембра 2019. године, које су иницијално утицале на прекид изградње, изазивајући оштро немачко незадовољство и супротстављање, током 2020. године заузимала су значајно место у билатералним односима Берлина и Вашингтона и била су међу главним узроцима конфронтације. Немачки званичници су настојали да (пре)обликују унутрашњу и међународну дебату о будућности гасовода Северни ток 2 у ширу расправу о Доналду Трампу и утицају његовог приступа (САД као актер принуде) на трансатлантске односе.²⁶ У целисти, супротстављени потези и поруке са обе стране Атлантика, у погледу наставка пројекта, које су постале изразито фреквентне током 2020. године, дају основа закључку да је питање Северног тока 2 претило да на дужи рок погорша билатералне односе. Притисак америчке стране и истрајавање у политици санкција без спремности Трампове администрације за компромис са Немачком, као једним од најближих међународних партнера и актером чији интереси су превасходно погођени, оснаживао је, са једне стране, активни отпор таквом приступу, али и, са друге, одвраћао Немачку од ближе сарадње са САД на осталим пољима, на тај начин (потенцијално трајно) слабећи међусобне односе и трансатлантску заједницу.

У међувремену, након једногодишње паузе – у децембру 2020. године²⁷ – радови на изградњи гасовода Северни ток 2 су ипак настављени. Газпром је тај који је преузео додатне трошкове и активности како би гасовод био коначно комплетиран, са чиме се немачки политички врх, без обзира на сложене и поларизујуће околности, слагао.

²⁶ Неретко занемарујући двопартијски консензус – републиканаца и демократа – у Конгресу око политике санкција према Северном току 2. Према: "Germany blames Trump in pursuit of Nord Stream 2 pipeline", *Politico*, August 10, 2020. Available from: <https://www.politico.eu/article/germany-plays-trump-card-in-pursuit-of-russian-nord-stream-2-pipeline-dream/>.

²⁷ Szymon Kardaś and Agata Łoskot-Strachota, *Nord Stream 2: construction resumes under pressure from sanctions*, Centre for Eastern Studies, Warsaw, 2021. Available from: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2021-02-10/nord-stream-2-construction-resumes-under-pressure-sanctions> (Accessed September 5, 2023).

ОБНОВА АМЕРИЧКО-НЕМАЧКИХ ОДНОСА И ЗАКЉУЧИВАЊЕ КОМПРОМИСНОГ ДОГОВОРА ОКО СЕВЕРНОГ ТОКА 2

Долазак Бајденове администрације на власт у Сједињеним Државама није подразумевао наглу промену нити потпуно другачије (званично) становиште САД о питању Северног тока 2 и перципираним негативним импликацијама по европску (енергетску) безбедност и положај Украјине. Бајден је, још као потпредседник САД, изражавао забринутост због конструкције Северног тока 2, а у време изборне кампање 2020. године декларативно је потврђена та позиција – да је у питању лош пројекат за Европу.

Уз доминантно инсистирање Конгреса, администрација је у фебруару 2021. године потврдила, у склопу протоколарног извештаја о примени санкција против руских гасовода, стављање на листу санкција руског брода Фортуна (Fortuna) (који је у истом месецу обновио завршне радове на гасоводу у данским водама) и корпоративног власника позивајући се, додатно, на правне основе из PEESA, те у документу истакла ефективност санкција.²⁸ И приступ Бајденове администрације Северном току 2 је, може се закључити, на самом почетку његовог мандата, одражавао континуитет у одређеној мери са језгром политике по овом питању из Трамповог периода. Наставак унилатералних принудних (економских) мера, са циљем да се успори и одложи комплетирање спорног гасовода, опција је за коју су се одлучиоци у Белој кући иницијално определили, али ипак уз резерве у погледу утицаја на трансатлантску димензију спољних односа САД. Чињеница је да је пред Бајденовом администрацијом био компликован задатак да у овом случају успостави адекватан баланс између захтева унутрашњих чинилаца (у првом реду из Конгреса) и ширих приоритета на спољном плану.

Крајем марта 2021. године државни секретар САД Ентони Блинкен (Antony Blinken) је, придржавајући се и даље чврсте линије, отворено упозорио на реалну могућност увођења санкција свим ентитетима повезаним са Северним током 2 (укључујући и европске компаније), те у директним разговорима поновио противљење немачком министру Хајку

²⁸ "US pressure drives 18 European companies away from Nord Stream 2", EURACTIV, February 24, 2021. Available from: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/us-pressure-drives-18-european-companies-away-from-nord-stream-2/>; "U.S. Sanctions on Russia", Congressional Research Service, 2022. Available from: <https://sgp.fas.org/crs/row/R45415.pdf>.

Масу (Heiko Maas).²⁹ Блинкен је, притом, изражавао уверење, присутно у Бајденовој администрацији, да различите позиције око Северног тока 2 не би требало дугорочно да утичу на свеобухватно стратешко партнерство са Немачком.³⁰ Ипак, оно што је важније уочити јесте да је, упркос променама у реторици, кооперативнијем приступу нових америчких власти и конструктивним напорима за обновом партнерства и сарадње са Немачком на бројним другим пољима, *status quo* око Северног тока 2 остајао извор отвореног неслагања и неизбежна препрека у тадашњим околностима за америчко-немачке односе. Као што аутори примећују, примарно се на питању Северног тока 2 потврђивало да је ре-изградња америчко-немачких односа „тежа него што се чини“³¹ и да ће захтевати и прагматичне компромисе.

Немачке власти нису одступале од подршке пројекту и посвећености комплетирању Северног тока 2, док су се радови споријим темпом наставили у пролеће 2021. године. Завршетак конструкције гасовода је одређен као политички приоритет до окончања мандата Ангеле Меркел у септембру 2021. године.³² Евентуално одустајање од пројекта у овој фази би, са једне стране, подразумевало потенцијалне финансијске трошкове (и додатне губитке за пословну заједницу), али, са друге, не мање важно, представљало би врсту понижења за Немачку. Притисак Сједињених Држава, у виду (претње) санкција компанијама ангажованим у пројекту, од завршне фазе Трамповог мандата до првих месеци Бајденове администрације, сматран је угрожавањем немачког (и европског) суверенитета,³³ те су, упркос унутрашњим контроверзама, и они актери начелно супротстављени гасоводу, попут партије Зелених, чија популарност је значајно расла, подржали немачку владу. Указивано је да би континуитет америчког приступа питању Северног тока 2 иза-

²⁹ "Nord Stream 2 is a bad idea and a bad deal for Europe, US' Antony Blinken tells Euronews", *Euronews*, March 25, 2021. Available from: <https://www.euronews.com/my-europe/2021/03/25/nord-stream-2-is-a-bad-idea-and-a-bad-deal-for-europe-us-antony-blinken-tells-euronews>.

³⁰ *Ibid.*

³¹ Steven Pifer, *Rebuilding US-German relations: Harder than it appears*, Center for International Security and Cooperation, Stanford, 2021. Available from: <https://cisac.fsi.stanford.edu/news/rebuilding-us-german-relations-harder-it-appears> (Accessed September 5, 2023).

³² "Germany, US strike Nord Stream 2 deal", *Deutsche Welle*, July 21, 2021. Available from: <https://www.dw.com/en/germany-us-strike-nord-stream-2-compromise-deal/a-58575935>.

³³ Steven Pifer, *Nord Stream 2: background, objections, and possible outcomes*, op. cit., p. 10.

звао негативну повратну реакцију (backlash) у Немачкој,³⁴ успоравајући моментум укупних напора за оснаживањем партнерства и усклађеним деловањем у међународној арени. Како је, у марту 2021, описао координатор за трансатлантску сарадњу у четвртој влади Ангеле Меркел, Петер Бејер (Peter Beyer): „Пројекат је озбиљан камен спотицања за рестартовање трансатлантских односа”.³⁵ Међутим, међу немачким званичницима постојало је, истовремено, одређено очекивање о даљим прагматичнијим потезима Бајденове администрације, те да ју је могуће приволети у правцу „заједничког решења”, које ће бити у обостраном интересу и умањивати перципиране ризике. Док је промовисање иновативних компромиса био задатак (терет) на страни званичног Берлина, основана је претпоставка да је промена на власти у Вашингтону и изостанак „фактора Трамп” отворила ипак већи маневарски простор, упркос почетном заузимању чвршћег става према питању Северног тока 2 од стране Бајденове администрације.³⁶

Немачка је, покренувши дипломатску офанзиву на овом плану, тежила да убеди америчке власти у одбацивање санкција, те да представљањем уступака и потенцијалних заштитних механизма подстакне постизање договора око (завршетка и оперативности) Северног тока 2. Министар спољних послова Хајко Мас је, крајем марта, нагласио да Немачка жели координисано деловање и одржавање режима санкција према Русији, али заједнички усаглашеног,³⁷ што у претходном периоду није био случај (превасходно у контексту америчког унилатералног санкционисања гасовода). У погледу Северног тока 2, нове компромисне понуде Берлина ка Вашингтону су, према доступним наводима из дипломатских кругова, биле оријентисане на утврђивање (правних) механизма „пресецања” – који би подразумевали право немачких власти

³⁴ Constanze Stelzenmüller, *Nord Stream 2 impasse threatens trans-Atlantic ties*, Brookings, Washington, 2021. Available from: <https://www.brookings.edu/articles/nord-stream-2-impasse-threatens-trans-atlantic-ties/> (Accessed September 5, 2023).

³⁵ “German official calls for construction ‘moratorium’ on Nord Stream 2 to repair US relations”, *Politico*, March 31, 2021. Available from: <https://www.politico.eu/article/german-official-calls-for-construction-moratorium-on-nord-stream-2-to-repair-us-relations/>.

³⁶ “Germany aims for new deal with Washington on Nord Stream 2”, *Financial Times*, February 16, 2021. Available from: <https://www.ft.com/content/548067b9-2ff0-4a2a-94af-b74d763f4561>.

³⁷ “Germany wants common sanctions policy with U.S. – foreign minister”, *Reuters*, March 10, 2021. Available from: <https://www.reuters.com/article/us-germany-politics-usa-idUSKBN2B207M>.

да, након почетка функционисања гасовода (што је дефинисани циљ), заустављају проток гаса уколико би Русија наставила са агресивним притиском на Украјину или у случају даљих драстичних облика кршења људских права у Русији.³⁸ Евидентно је да би такав договор, са једне стране, одговарао на бројне примедбе Вашингтона, стварајући основу за ревидирање приступа Бајденове администрације, док би, са друге, ојачавао и преговарачки утицај саме Немачке у односу на Русију (са којом су политички односи додатно затегнути од 2020. године).

Свакако да је одлучујућа била спремност (Бајденове) администрације у САД да направи врсту заокрета у америчкој политици према овом питању. Први отворени сигнали попуштања, са америчке стране, могли су се уочити када је у априлу 2021. године објављен први значајнији пакет санкција према Русији од Бајденовог ступања на дужност, којим нису обухваћене (секундарне) санкције повезане са Северним током 2.³⁹ Дата порука потврдила је и простор за даље преговарање, али и сугерисала мењајуће расположење међу креаторима политике у Вашингтону и узимање у обзир потребе разматрања алтернативних политика у погледу Северног тока 2. У мају исте године постаје очигледно „мекшање“ америчког приступа. Државни секретар Блинкен, у складу са овлашћењима РЕЕСА, објавио је 19. маја додавање неколико мањих руских ентитета на листу санкција, али је истовремено одобрио изузеће од санкција (waiver), без временског ограничења, позивањем на националне интересе САД, за кључне актере – компанију Северни ток 2 АГ и њеног директора, немачког држављанина, Матијаса Варнига (Matthias Warnig).⁴⁰ Реч је о јасном знаку намере САД да се уздрже од даљег проширивања (и примене) санкција према пројекту Северни ток 2, потенцијално и од активних напора на спречавању завршетка гасовода. Овај потез Бајденове администрације јесте био конструктиван корак у правцу ревитализације америчко-немачких односа, сигнализирајући заокрет у приступу САД и прихватање немачких иницијатива за постизањем (дугорочног) компромисног договора око Северног тока 2. Одлука о (председничком) изузимању од санкција ентитета повезаних са конструкцијом гасовода, са краја маја 2021. године, отворила је временски оквир од нова три

³⁸ Steven Pifer, *Nord Stream 2: background, objections, and possible outcomes*, op. cit., p. 4.

³⁹ Jonathan Hackenbroich and Kadri Liik, *The Nord Stream 2 dispute and the transatlantic alliance*, European Council on Foreign Relations, Brussels, 2021. Available from: <https://ecfr.eu/article/the-nord-stream-2-dispute-and-the-transatlantic-alliance/> (Accessed September 5, 2023).

⁴⁰ “U.S. Sanctions on Russia”, *Congressional Research Service*, 2022. Available from: <https://sgp.fas.org/crs/row/R45415.pdf>.

месеца за разговоре немачких и америчких званичника.⁴¹ Бајденова администрација је дала прилику конструктивној дипломатији уместо (неодрживе) економске принуде.

Иако се основно становиште није мењало, процене Бајденове администрације о корисности санкција (као централног елемента чврстог приступа САД у вези са Северним током 2) и сагледавање њихових негативних споредних ефеката (на дужи рок) по укупне билатералне односе са државом која је виђена као поново кључни међународни партнер су еволуирали. Компромисно усаглашавање позиција око Северног тока 2, завршетка конструкције и услова оперативности гасовода, уз узајамне уступке на обе стране и дефинисање будућих заједничких потеза (САД и Немачке), одговарало је и ширим интересима америчке администрације на међународном плану.

Од јуна 2021. године интензивирани су разговори на релацији Берлин–Вашингтон о компромисном решењу за Северни ток 2, на основу којег би ова тачка могуће конфронтације била превазиђена на одржив начин. Државни секретар Блинкен је истакао 7. јуна, у разговорима у Конгресу, како је конструкција Северног тока 2 „свршен чин”,⁴² али да ће САД осигурати ублажавање и ограничавање негативних ефеката постојећег пројекта. Кроз споразуме са савезницима (Немачком, која је изашла са предлозима, у првом реду), закључује се из Блинкенових тврдњи, америчка администрација је настојала да обезбеди будуће заштитне механизме и умањи ризике, „направивши нешто позитивно из лоше ситуације која је наслеђена”.⁴³ Растуће је било и уверење америчког врха у ипак ограничени утицај санкција,⁴⁴ те способност да се тим путем заустави изградња гасовода у тренутку када је, у јуну 2021. године, први цевовод Северног тока 2 био комплетиран – већ евентуално само додатно

⁴¹ Наредни (тримесечни) извештај администрације о примени санкција, у складу са обавезама из PEESA акта, био је предвиђен за август 2021. године. Немачки министар спољних послова Мас је, такође, констатовао позитиван развој догађаја. Према: “Germany confirms U.S. waiver on some Nord Stream 2 sanctions”, *Reuters*, May 19, 2021. Available from: <https://www.reuters.com/business/energy/germany-confirms-us-waiver-some-nord-stream-2-sanctions-2021-05-19/>.

⁴² “Blinken Says Nord Stream 2’s Completion Is a ‘Fait Accompli’”, *Bloomberg*, June 7, 2021. Available from: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-06-07/blinken-says-nord-stream-2-s-completion-is-a-fait-accompli>.

⁴³ “Blinken: U.S. able to mitigate Nord Stream 2 pipeline effects”, *Reuters*, June 7, 2021. Available from: <https://www.reuters.com/business/energy/blinken-us-working-with-germany-mitigate-nord-stream-2-effects-2021-06-07/>.

⁴⁴ Moniek de Jong, “Too little, too late? US sanctions against Nord Stream 2 and the transatlantic relationship”, *op. cit.*, p. 226.

одложи. Схваћено је у Вашингтону да би нове санкције и активнији (агресивнији) напори у циљу блокирања гасовода били контрапродуктивни за односе са Немачком. Наставак раније америчке политике штетио би односима са Немачком, продужавајући неслагање и тензије, да би на крају потенцијални исход био исти – завршетак конструкције Северног тока 2. Стога, Бајденова администрација, руковођена и очекивањима већих стратешких добитака у виду подстицања сарадње са Немачком на другим пољима од ширег интереса,⁴⁵ одлучила се за промену приступа, понудивши уступке и прихвативши дипломатске преговоре о решењу за Северни ток 2.

Споразум САД и Немачке из јула 2021. године

Промена приступа САД коинцидирала је временски са најављеном првом посетом Џозефа Бајдена Европи половином јуна 2021. године. Током Бајденеве посете, приликом које је присуствовао серији догађаја, укључујући и самит САД–ЕУ,⁴⁶ на маргинама су амерички и немачки званичници интензивно преговарали о конструктивном споразуму о Северном току 2. Две стране су се приближиле финализацији договора током последње посете одлазеће немачке канцеларке Ангеле Меркел Вашингтону средином јула 2021. године. Међу централним темама разговора Меркел и Бајдена је управо био Северни ток 2.⁴⁷ Само неколико дана касније – 21. јула 2021. године – објављена је заједничка декларација САД и Немачке – билатерални договор о Северном току 2.

Споразумом који су две стране постигле у јулу 2021. године потврђен је (коначни) завршетак гасовода Северни ток 2 без увођења даљих америчких санкција. Заједничко саопштење САД и Немачке о подршци Украјини, европској енергетској безбедности и нашим климатским циљевима,⁴⁸ како гласи званични назив, садржи низ договорених обавеза на немачкој страни и координиране акције САД и Немачке у погледу

⁴⁵ James Jay Carafano, Nord Stream 2: No strategic gains for the United States, Geopolitical Intelligence Services, Liechtenstein, 2021. Available from: <https://www.gisreportsonline.com/r/nord-stream-biden/> (Accessed September 5, 2023).

⁴⁶ "Joe Biden trifft EU-Spitze in Brüssel", *Zeit*, June 15, 2021. Available from: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2021-06/joe-biden-bruesselgipf-el-eu-spitzen-usa-strafzoelle>.

⁴⁷ "Angela Merkel meets Joe Biden — as it happened", *Deutsche Welle*, July 15, 2021. Available from: <https://www.dw.com/en/angela-merkel-meets-joe-biden-during-final-us-visit-as-it-happened/a-58280845>.

⁴⁸ "Joint Statement of the US and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals", *Federal Foreign Office*, July 21,

повезаних питања и адресирања потенцијалних негативних ефеката Северног тока 2. „Великом погодбом“, као што су је поједини аутори илустративно окарактерисали,⁴⁹ између САД и Немачке компромисно су, уз обостране концесије, усклађене позиције око Северног тока 2, у настојању да се ова тачка спорења у међусобним односима превлада. САД су одустале од унилатералне примене санкција (које остају као последње решење – у координацији са Немачком, према слову и духу датог споразума), а две државе су усагласиле будуће активности (Немачке) и заједнички приступ на овом пољу. На самом почетку декларације наглашава се одлучност САД и Немачке да јединствено делују у односу на Русију и заједнички одговарају на акте агресије и руске активности у Украјини и шире. Две стране су потврдиле посвећеност припреми одговарајућих средстава и механизма у том смеру. „Уколико Русија покуша да користи енергију као оружје или почини даље агресивне акте против Украјине, Немачка ће предузети акције на националном нивоу и подстаћи ефективне мере на европском нивоу, укључујући санкције, да ограничи руске извозне капацитете у Европу у оквиру енергетског сектора, укључујући гас, као и у другим економски релевантним секторима”⁵⁰ – реченица је којом се истиче најдалекосежнији елемент америчко-немачког договора. Немачка се обавезала да (у координацији са САД) ради на спречавању злоупотребе Северног тока 2, када постане оперативан (и других гасовода ка Европи), зарад агресивних геополитичких циљева Русије. У основи, дате одредбе, упркос релативно широкој формулацији и изостанку специфичних услова и гаранција за примену, могу се тумачити као облик механизма „пресецања”, тј. прихватање Немачке да ефективно заустави коришћење Северног тока 2 у случају наступања дефинисаних околности. Из немачке перспективе, овај елемент се уклапао у тада постојећу стратегију политике према Русији – истовременог одвраћања и дијалога.

У америчко-немачком споразуму потврђује се још једном приврженост принципима Трећег енергетског пакета ЕУ, као и да ће Немачка осигурати поштовање главних принципа раздвајања и права приступа

2021. Available from: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/joint-statement-usa-and-germany/2472084>.

⁴⁹ Maria Shagina and Kirsten Westphal, *Nord Stream 2 und das EnergieSicherheitsdilemma: Chancen und Grenzen eines 'Grand Bargain'*, Berlin, Stiftung Wissenschaft und Politik – Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, 2021, p. 1.

⁵⁰ “Joint Statement of the US and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals”, *Federal Foreign Office*, July 21, 2021. Available from: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/joint-statement-usa-and-germany/2472084>.

треће стране у случају Северног тока 2, те дати претходну процену ризика по сигурност снабдевања.⁵¹ Још након проширивања регулаторног оквира ЕУ (2019), немачка регулаторна агенција, која је и руководила процесом сертификације гасовода, упозорила је да Северни ток 2 мора функционисати у складу са тим, што захтева раздвајање производње и дистрибуције гаса.⁵²

Конечно, највећи део мера и корака везан је за Украјину, као државу која је, са америчког становишта, суочена са највећим ризицима и потенцијалним последицама оперативности Северног тока 2. Договореним ангажовањем тежи се минимализовању и ублажавању негативних ефеката, који би се одразили и на шире америчке (и немачке) интересе. Према слову декларације, Немачка се обавезала да предузме све мере (и именује специјалног изасланика) како би допринела продужетку руско-украјинског транзитног споразума (који истиче 2024. године) до 10 година,⁵³ уз америчку асистенцију. У оквиру успостављеног климатског и енергетског партнерства САД и Немачке предвиђа се формирање инструмената за подршку енергетској транзицији, са фокусом на Украјину и друге земље региона. Немачка ће креирати и управљати Зеленим фондом за Украјину, са планираним заједничким обезбеђивањем инвестиција (укључујући и остале актере) до 1.000.000.000 долара.⁵⁴ Такође, Немачка би требало да настави са свеобухватном подршком трансформацији украјинског енергетског сектора и унапређивању енергетске безбедности кроз скуп мера – попут финансијске контрибуције билатералним енергетским пројектима (уз именоване специјалног изасланика) и покретања Пакета за ојачавање отпорности Украјине, који подразумева модернизацију гасних система и помоћ при интеграцији у европску електричну мрежу.⁵⁵ Најзад, две земље су изразиле подршку Иницијативи три мора (земаља Централне и Источне Европе), уз наглашавање даљег немачког ангажовања у правцу финансијске помоћи у пројектима оснаживања регионалне енергетске безбедности.⁵⁶

⁵¹ *Ibid.*

⁵² Утичући на позицију главног акционара – Газпрома. Према: Steven Pifer, *Nord Stream 2: background, objections, and possible outcomes*, op. cit., p. 4.

⁵³ “Joint Statement of the US and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals,” *Federal Foreign Office*, July 21, 2021. Available from: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/joint-statement-usa-and-germany/2472084>.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ *Ibid.*

Компромисни америчко-немачки споразум (који се претежно односи на ризике и шире импликације пројекта) свакако је омогућио у тадашњем међународном окружењу одрживо решење спора око Северног тока 2 на релацији Берлин–Вашингтон. Из визуре стања билатералних односа направљен је битан корак ка обнови поверења, учвршћивању односа и даљем унапређењу свеобухватне сарадње. Вашингтонска администрација је ублажавањем приступа Северном току 2 (уз повлачење санкција), упркос противљењу из Конгреса и од стране Украјине и Пољске, потврдила да су јој на спољном плану један од важнијих циљева конструктивни односи са Немачком. Основано се може закључити да је Бајденова администрација, одговарајући на немачку дипломатску иницијативу, одабрала уступке на питању које не спада у само језгро спољнополитичких приоритета како би подстакла кооперативни приступ Берлина у другим сегментима међународне политике. Такође, оцена је да су се примедбе повезане са последицама Северног тока 2 могле ефективније адресирати уз подршку Немачке и заједничке напоре, око којих је, стога, управо и организован споразум из јула 2021. године. „Великом погодбом“ су немачка влада и одлазећа канцеларка Ангела Меркел омогућили преовладавање економских аргумената и интереса око Северног тока 2 – комплетирање и оперативност гасовода нису више били неизвесни и под претњом америчких санкција. Уз пропорционално невелике трошкове, које реализација споразума подразумева, и за немачке спољнополитичке интересе и позиционирање је дати договор био успешан. Отворен је простор да се, уместо конфронтације и тензија око овог питања – камена спотицања у билатералним односима – усаглашено и координисано делује са САД, као традиционалним ослонцем у спољној политици, и у мандату Европи наклоњене администрације оснажује сарадња, у сложеним и изазовним међународним околностима. Претпоставка да је компромисно решење око комплетирања Северног тока 2 било међу предусловима за ревитализацију немачко-америчких односа добила је утемељење.

Додатно, интересантно је приметити да, док је образац политике Сједињених Држава према Северном току 2 од 2019. до 2021. године у великој мери подсећао на активности Реганове администрације у случају Сибирског гасовода 1980-их година које су изазвале велику кризу у трансатлантским односима,⁵⁷ и крајњи исход је (барем до краја 2021. године) био сличан – у виду повлачења санкција, након компромиса са

⁵⁷ Antony Blinken, *Ally Versus Ally: America, Europe and the Siberian Pipeline Crisis*, New York, Praeger, 1987. Реганова администрација у САД је санкције повезане са Сибирским гасоводом, унилатерално уведене 1981, повукла крајем 1982. године и конструкција Сибирског гасовода, који је спајао Совјетски Савез са Западном Европом, комплетирана је 1984. године.

државом чији интереси су били угрожени, услед ширих мотива очувања трансатлантског јединства.

Након објављивања заједничке декларације САД и Немачке у јулу 2021. године, којом је окончан вишегодишњи спор, питање Северног тока 2 ће у наредном периоду „пасти“ на агенди билатералних односа и бити ван (примарног) фокуса, без значајнијег утицаја на динамику на релацији Берлин–Вашингтон. Представници немачке владе су заједно са званичницима америчке администрације радили на спровођењу договорених обавеза и мера. САД су именовале, у августу 2021. године, и специјалног изасланика за праћење имплементације споразума.⁵⁸

ЗАКЉУЧАК

Северни ток 2 је био један од најконтроверзнијих пројеката у савременој политичкој историји Европе. Од 2015. године, па до јесени 2021, питање Северног тока 2 јесте било извор бројних неслагања и тензија, да би прерасло и у неизбежни камен спотицања немачко-америчких односа. Немачке владе Ангеле Меркел до краја 2021. године су претежно реактивно деловале на америчке активности и настојале континуирано да пружају подршку пројекту Северни ток 2, уз инсистирање на економским аргументима, уравнотежујући (неподударне) економске интересе са својим спољнополитичким приоритетима. Упркос краткорочном периоду – током 2020. и почетком 2021. године – када се тај баланс чинио неодрживим уз спољнополитичку штету, немачки приступ је успешно превладао након конструктивног дипломатског решавања спорног питања са Европи наклоњеном Бајденовом администрацијом у САД у јулу 2021. године. САД су одустале од коришћења унилатералних санкција у тежњи блокирања конструкције Северног тока 2, правећи дисконтинуитет дотадашње политике и чинећи уступак Немачкој, док је заједничком декларацијом из јула 2021. године дефинисан низ обавеза Немачке и будућих координисаних активности како би се минимализовали ризици и негативни ефекти гасовода. Потврђено је да је компромисним договором коначно превазиђена препрека у билатералним односима званичног Берлина и Вашингтона и учињен битан корак ка ревитализацији истих.

Крајем 2021. године се питање Северног тока 2 (изненадно) вратило у фокус односа САД и Немачке, али не као тачка разилажења. Координисани приступ Немачке и САД у предузимању (дипломатских

⁵⁸ “U.S. Appoints Energy Adviser To Implement Nord Stream 2 Agreement”, *Radio Free Europe*, August 11, 2021. Available from: <https://www.rferl.org/a/us-energy-nord-stream-hochstein-ukraine-/31403859.html>.

иницијатива и) мера одвраћања током зиме 2021/2022. имао је за циљ да спречи ескалацију руско-украјинске кризе у руску инвазију пуних размера на Украјину, а важно место је заузимало потенцијално суспендовање и санкционисање Северног тока 2. Полазећи и од одредби договора Ангеле Меркел и Џозефа Бајдена из јула 2021. године, (нова коалициона) немачка и америчка влада су координисано деловале у упозоравању на могуће санкције за Северни ток 2 у случају инвазије. Чињеница је, пак, да се у јавности немачки званичници нису отворено обавезивали или користили експлицитне претње у вези са Северним током 2, на начин како су то чинили Американци.⁵⁹ Усаглашавање потеза две стране, ипак, није изостајало. Када је руска инвазија на Украјину постала изгледна, фундаментално мењајући контекст и чинећи подршку немачке политичке и пословне елите гасоводу који директно спаја две земље даље потпуно неодрживом, влада канцелара Шолца (Olaf Scholz) је политичким мерама суспендовала сертификацију гасовода, а САД су, у консултацијама са Немачком, поново увеле санкције компанији оператору гасовода,⁶⁰ ефективно заједнички означивши крај за пројекат Северни ток 2.

БИБЛИОГРАФИЈА

- [1] “Angela Merkel meets Joe Biden — as it happened”, *Deutsche Welle*, July 15, 2021. Available from: <https://www.dw.com/en/angela-merkel-meets-joe-biden-du-ring-final-us-visit-as-it-happened/a-58280845>.
- [2] “Blinken Says Nord Stream 2’s Completion Is a ‘Fait Accompli’”, *Bloomberg*, June 7, 2021. Available from: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-06-07/blinken-says-nord-stream-2-s-completion-is-a-fait-accompli>.
- [3] “Blinken: U. S. able to mitigate Nord Stream 2 pipeline effects”, *Reuters*, June 7, 2021. Available from: <https://www.reuters.com/business/energy/blinken-us-working-with-germany-mitigate-nord-stream-2-effects-2021-06-07/>.
- [4] “Denmark clears major hurdle for Russia’s Nord Stream 2 gas pipeline”, *EURACTIV*, October 31, 2019. Available from: <https://www.euractiv.com/section/energy/news/denmark-clears-major-hurdle-for-russias-nord-stream-2-gas-pipeline/>.

⁵⁹ Jonas J. Driedger, “Did Germany Contribute to Deterrence Failure against Russia in Early 2022?”, *Central European Journal of International and Security Studies*, Vol. 16, No. 3, p. 164.

⁶⁰ Michał Kędzierski, Szymon Kardaś and Agata Łoskot-Strachota, *The Nord Stream 2 project is frozen due to Russia’s aggression against Ukraine*, Centre for Eastern Studies, Warsaw, 2022. Available from: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2022-02-24/nord-stream-2-project-frozen-due-to-russias-aggression-against> (Accessed September 5, 2023).

- [5] "Denmark delays Nord Stream 2 approval", *EURACTIV*, March 28, 2019, Available from: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/denmark-delays-nord-stream-2-approval/>.
- [6] "German official calls for construction 'moratorium' on Nord Stream 2 to repair US relations", *Politico*, March 31, 2021. Available from: <https://www.politico.eu/article/german-official-calls-for-construction-moratorium-on-nord-stream-2-to-repair-us-relations/>.
- [7] "Germany aims for new deal with Washington on Nord Stream 2", *Financial Times*, February 16, 2021. Available from: <https://www.ft.com/content/548067b9-2ff0-4a2a-94af-b74d763f4561>
- [8] "Germany blames Trump in pursuit of Nord Stream 2 pipeline", *Politico*, August 10, 2020. Available from: <https://www.politico.eu/article/germany-plays-trump-card-in-pursuit-of-russian-nord-stream-2-pipeline-dream/>.
- [9] "Germany confirms U.S. waiver on some Nord Stream 2 sanctions", *Reuters*, May 19, 2021. Available from: <https://www.reuters.com/business/energy/germany-confirms-us-waiver-some-nord-stream-2-sanctions-2021-05-19/>.
- [10] "Germany wants common sanctions policy with U.S. – foreign minister", *Reuters*, March 10, 2021. Available from: <https://www.reuters.com/article/us-germany-politics-usa-idUSKBN2B207M>.
- [11] "Germany, US strike Nord Stream 2 deal", *Deutsche Welle*, July 21, 2021. Available from: <https://www.dw.com/en/germany-us-strike-nord-stream-2-compromise-deal/a-58575935>.
- [12] "How Trump has changed global foreign policy", *Deutsche Welle*, October 24, 2020, Available from: <https://www.dw.com/en/us-election-how-donald-trump-has-changed-global-foreign-policy/a-55194020>.
- [13] "Joe Biden trifft EU-Spitze in Brüssel", *Zeit*, June 15, 2021. Available from: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2021-06/joe-biden-bruessel-gipfel-eu-spitzen-usa-strafzoelle>.
- [14] "Joint Statement of the US and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals", *Federal Foreign Office*, July 21, 2021. Available from: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/joint-statement-usa-and-germany/2472084>.
- [15] "Nord Stream 2 is a bad idea and a bad deal for Europe, US' Antony Blinken tells Euronews", *Euronews*, March 25, 2021. Available from: <https://www.euronews.com/my-europe/2021/03/25/nord-stream-2-is-a-bad-idea-and-a-bad-deal-for-europe-us-antony-blinken-tells-euronews>.
- [16] "Pence chastises EU, rejects Merkel's call to work with Russia", *Reuters*, February 16, 2019. Available from: <https://www.reuters.com/article/us-germany-security-idUSKCN1Q509J>.
- [17] "The history of Nord Stream", *Deutsche Welle*, 23 July, 2021. Available from: <https://www.dw.com/en/the-history-of-nord-stream/a-58618313>.

- [18] "U. S. Appoints Energy Adviser To Implement Nord Stream 2 Agreement", *Radio Free Europe*, August 11, 2021. Available from: <https://www.rferl.org/a/us-energy-nord-stream-hochstein-ukraine-/31403859.html>.
- [19] "US pressure drives 18 European companies away from Nord Stream 2", *EURACTIV*, February 24, 2021. Available from: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/us-pressure-drives-18-european-companies-away-from-nord-stream-2/>.
- [20] Blinken, Antony, *Ally Versus Ally: America, Europe and the Siberian Pipeline Crisis*, New York, Praeger, 1987.
- [21] Bugayova, Nataliya and Frederick Kagan, *Nord Stream 2 Poses a Long-Term National Security Challenge for the US and Its Allies*, Washington, Institute for the study of war, 2021.
- [22] Carafano, James Jay, *Nord Stream 2: No strategic gains for the United States*, Geopolitical Intelligence Services, Liechtenstein, 2021. Available from: <https://www.gisreportsonline.com/r/nord-stream-biden/> (Accessed September 5, 2023).
- [23] Constanze Stelzenmüller, *Nord Stream 2 impasse threatens trans-Atlantic ties*, Brookings, Washington, 2021. Available from: <https://www.brookings.edu/articles/nord-stream-2-impasse-threatens-trans-atlantic-ties/> (Accessed September 5, 2023).
- [24] de Jong, Moniek, "Too little, too late? US sanctions against Nord Stream 2 and the transatlantic relationship", *Journal of Transatlantic Studies*, Vol. 20, pp. 213–229.
- [25] Driedger, Jonas J., "Did Germany Contribute to Deterrence Failure against Russia in Early 2022?", *Central European Journal of International and Security Studies*, Vol. 16, No. 3, pp. 152–171. Available from: <https://sgp.fas.org/crs/row/R45415.pdf>.
- [26] Jonathan Hackenbroich and Kadri Liik, *The Nord Stream 2 dispute and the transatlantic alliance*, European Council on Foreign Relations, Brussels, 2021. Available from: <https://ecfr.eu/article/the-nord-stream-2-dispute-and-the-transatlantic-alliance/> (Accessed September 5, 2023).
- [27] Kardaś, Szymon and Agata Łoskot-Strachota, *Nord Stream 2: construction resumes under pressure from sanctions*, Centre for Eastern Studies, Warsaw, 2021. Available from: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2021-02-10/nord-stream-2-construction-resumes-under-pressure-sanctions> (Accessed September 5, 2023).
- [28] Kardaś, Szymon, Agata Łoskot-Strachota and Konrad Popławski, *Gas business as usual? The new agreements between Gazprom and EU energy companies*, Centre for Eastern Studies, Warsaw, 2015. Available from: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2015-09-09/gas-business-usual-new-agreements-between-gazprom-and-eu-energy> (Accessed September 5, 2023).
- [29] Kędzierski, Michał, Szymon Kardaś and Agata Łoskot-Strachota, *The Nord Stream 2 project is frozen due to Russia's aggression against Ukraine*, Centre for Eastern Studies, Warsaw, 2022. Available from: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2022-02-24/nord-stream-2-project-frozen-due-to-russias-aggression-against> (Accessed September 5, 2023).

- [30] Lang, Kai-Olaf and Kirsten Westphal, *Nord Stream 2 – Versuch einer politischen und wirtschaftlichen Einordnung*, Berlin, Stiftung Wissenschaft und Politik – Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, 2016.
- [31] Łoskot-Strachota, Agata, Rafał Bajczuk and Szymon Kardaś, *Nord Stream 2 divides the West*, Warsaw, Centre for Eastern Studies, 2018.
- [32] Metz, Andreas, *50 Jahre Röhren gegen Gas: Deutsch-russisches Jahrhundertgeschäft und deutsch-amerikanischer Wirtschaftskrimi*, Ost-Ausschuss – Osteuropaverein der Deutschen Wirtschaft, 2020. Available from: https://www.ost-ausschuss.de/sites/default/files/pm_pdf/Special%2050%20Jahre%20R%C3%B6hren%20gegen%20Gas.pdf (Accessed September 5, 2023).
- [33] Pifer, Steven, *Nord Stream 2: background, objections, and possible outcomes*, Washington, Brookings Institution, 2021.
- [34] Pifer, Steven, *Rebuilding US-German relations: Harder than it appears*, Center for International Security and Cooperation, Stanford, 2021. Available from: <https://cisac.fsi.stanford.edu/news/rebuilding-us-german-relations-harder-it-appears> (Accessed September 5, 2023).
- [35] Riecke, Henning, “Great Expectations: Germany must seize the opportunity to restart German-American relations”, *Atlantisch Perspectief*, Vol. 45, No. 1, pp. 46–51.
- [36] Riley, Alan, *Nord Stream 2: A Legal and Policy Analysis*, Brussels, Centre for European Policy Studies, 2016.
- [37] Rojansky, Matthew, *Deutschland, Die USA und Nord Stream 2*, Washington, Friedrich Ebert Stiftung, 2021.
- [38] Schmidt-Felzmann, Anke, “It’s never ‘just business’”, *Global Affairs*, Vol. 2, No. 2, pp. 115–118.
- [39] Shagina, Maria and Kirsten Westphal, *Nord Stream 2 und das Energie-Sicherheitsdilemma: Chancen und Grenzen eines „Grand Bargain“*, Berlin, Stiftung Wissenschaft und Politik – Deutsches Institut für Internationale Politik und Sicherheit, 2021.
- [40] *Stronger Together: A Strategy to Revitalize Transatlantic Power*, Cambridge, Belfer Center for Science and International Affairs, 2021.
- [41] “U. S. Sanctions on Russia”, Congressional Research Service, 2022. Available from: <https://sgp.fas.org/crs/row/R45415.pdf>
- [42] Umbach, Frank, *Nord Stream 2 divides Germany’s allies*, Geopolitical Intelligence Services, Liechtenstein, 2020. Available from: <https://www.gisreportsonline.com/r/nord-stream-2/> (Accessed September 5, 2023).
- [43] Wohlgemuth, Michael, *Nord Stream 2: The German perspective*, Geopolitical Intelligence Services, Liechtenstein, 2019. Available from: <https://www.gisreports-online.com/r/nord-stream-2-policy/> (Accessed September 5, 2023).
- [44] Wood, Steve, “Germany and Nord Stream 2: evolution and end of an incongruous policy”, *International Politics*, pp. 1–24.

- [45] Zhiznin, Stanislav and Vladimir Timokhov, "Economic and Geopolitical Aspects of the Nord Stream 2 Gas Pipeline", *Baltic Region*, Vol. 11, No. 3, pp. 25–42.

Igor Mirosavljević

THE REVITALIZATION OF US-GERMAN RELATIONS FROM 2021 AND THE ISSUE OF NORD STREAM 2

Abstract

The Nord Stream 2 project has become a stumbling block for US-German relations. Activities of the Trump administration (USA), including direct pressure on Germany to stop the project, which Germany actively supported, forced this topic to the top of the agenda of bilateral relations. Since the end of 2019, the issue of the Nord Stream 2 construction has been one of the central reasons for the confrontation. Joseph Biden's victory in the presidential elections in 2020 opened the way for a comprehensive restoration of US-German relations, whereby among the preconditions was conclusion of a compromise regarding the completion of Nord Stream 2. Agreement between the USA and Germany from July 2021, based on mutual concessions, ensured the completion of Nord Stream 2, without the activation of US sanctions, while Germany has committed to taking a series of measures to address challenges and risks that Nord Stream 2 poses.

Keywords:

Nord Stream 2, United States of America, Germany, revitalization of relations, Angela Merkel, Joseph Biden.